

Asia: VN/32076/2023

Lausuntopyyntö kotoutumislain mukaisista asetuksista

Lausunnonantajan lausunto

Asetus 1: VNa osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin sekä monialaisen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin sisällöstä ja toteuttamisesta (arviointiasetus)

Asetuksessa otetaan kattavasti huomioon kaikki seikat, jotka maahanmuuttaneen osalta tulee selvittää. Kansalaisopistojen liitto pitää tärkeänä, että asiat selvitetään tehostetusti. Edellä mainitusta huolimatta on kuitenkin syytä säilyttää tietty skeptisyys suhteessa selvityksestä saatuihin tietoihin ja tuloksiin.

Asetus 2: VNa monikielisen yhteiskuntaorientaation sisällöstä ja toteuttamisesta (yhteiskuntaorientaatioasetus)

On syytä muistaa, että monikielisen yhteiskuntaorientaation antaminen saattaa yhtäältä hidastaa suomen tai ruotsin kielen oppimista, mutta toisaalta se saattaa myös synnyttää maahanmuuttaneessa turhia odotuksia sen suhteen, kuinka laajasti häntä Suomessa neuvotaan ja palvellaan omalla äidinkielellään. Käsitellyt asiat pitää Suomessa ottaa haltuun myöhempää elämää varten myös suomeksi tai ruotsiksi.

Kyetäänkö monikielinen yhteiskuntaorientaatio järjestämään tasa-arvoisesti kaikille maahanmuuttaneille eli myös niille, joiden äidinkieli on harvinainen ja jotka eivät ymmärrä mitään muuta kieltä? Asetus mahdollistaa joustavat toteutustavat harvinaisempienkin kielten osalta, mutta näihin ei aina saada edes Helsingissä koottua kokonaista opetusryhmää.

Asetuksessa mainitut opetussisällöt vaikuttavat suhteellisen realistisilta ja toteuttamiskelpoisilta (laajuus 70 tuntia ja joustavat järjestämistavat lähiopetukseen painottuen). Toisaalta monikielisessä yhteiskuntaorientaatiossa vaikuttaa olevan runsaasti sisältöä suhteutettuna siihen käytettävään vähimmäisaikaan. Saattaa siis olla, että tämä vähimmäisaika ei riitä kaiken suunnitellun sisällön omaksumiseen edes omalla äidinkielellä, sillä osa sisällöistä sisältää Suomessa elämiseen liittyviä käsitteitä ja asioita, jotka eivät ole maahanmuuttaneiden lähtömaissa lainkaan tuttuja.

Aihealueiden tarkempaa sisältöä on vaikea tietää, vaikka sisältöjä avataankin asetusta koskevassa muistiossa. Kansalaisopistojen liitto muistuttaa, että itseopiskelua kirjallisten tai audiovisuaalisten materiaalien avulla tulee pitää viimesijaisena vaihtoehtona. Kasvokkaisella suomen tai ruotsin kielellä tapahtuvalla (tarvittaessa tulkattuna) opetuksella voidaan tehokkaasti torjua epätoteen tietoon perustuvan ”toisen todellisuuden” muodostumista maahanmuuttajaväestön keskuudessa. Altteimpia virheellisten käsitysten muodostumiselle ovat heikoimmassa asemassa olevat, kuten esimerkiksi iäkkäät, vähän koulutetut tai puutteelliset oppimisvalmiudet omaavat maahanmuuttajat. Liitto pitää tärkeänä, että mahdollisuudet yhdenvertaiseen kotoutumiseen turvataan kaikille Suomessa.

Sisällöt noudattavat pitkälti Pakolaisavun jo aikaisemmin laatimaa yhteiskuntaorientaation materiaalia, jota on mahdollista hyödyntää heti vuoden 2025 alusta lähtien. Kansalaisopistojen liitto kannattaa asetusmuistiossa esitettyä ajatusta valtakunnallisen tasalaatuisen ja yhtenäisen oppimateriaalin tarjoamisesta koulutuksen järjestäjille. Herää kuitenkin kysymys, miten varmistetaan, että oppimista tapahtuu ja asioita (syvä)opitaan.

Kansalaisopistokentällä esimerkiksi Helsingin työväenopisto järjestää jo nyt kotivanhemmille suunnattuja yhteiskuntataidon ryhmiä, joiden sisältö vastaa pitkälti esitetyn yhteiskuntaorientaation sisältöjä painottuen kuitenkin vanhemmuuden ja perheen kannalta olennaisiin asioihin.

Kansalaisopistojen liitto kiittää siitä, että yhteiskuntaorientaation sisältö ja aihealueet heijastelevat kotoutumisesta käytyä julkista keskustelua. Aihealueissa näkökulma on kuitenkin aikuisen kotoutujan arjessa. Olisikin hyvä nostaa näkyviin myös lasten ja nuorten kotoutumisen prosessit sekä vanhempien rooli lasten ja nuorten kotoutumisen tukemisessa. Lasten ja nuorten kotoutumiseen liittyviä kysymyksiä ovat esimerkiksi suomen tai ruotsin kielen oppiminen, oman äidinkielen kehityksen tukeminen, lastensuojelu, varhaiskasvatus- ja koulujärjestelmä, vapaa-ajan toiminta ja harrastaminen, oppivelvollisuus, oppilaan ja vanhemmat velvollisuudet sekä vanhemman rooli koulunkäynnin tukemisessa.

Muistion perusteella asetuksella arvioidaan olevan vähäisiä vaikutuksia maahanmuuttaneisiin, vähäisiä myönteisiä sukupuolivaikutuksia sekä vähäisiä välillisiä vaikutuksia lapsiin. Kotoutumisajan lyhennyttä vaikuttaa selvältä, että kaikkien kotoutumista edistävien toimien pitäisi olla vaikuttavia ja laadullisesti mahdollisimman korkeatasoisia. Lyhyen kotoutumisajan puitteissa tuntuisi turhalta järjestää kotoutumiseen liittyvää koulutusta, jonka vaikutus on ”vähäinen”. Tavoitteena tulisikin olla, että monikielisellä yhteiskuntaorientaatiolla olisi merkittäviä henkilön kotoutumista edistäviä vaikutuksia.

Asetus 3: VNa alaikäisenä ilman huoltajaa tulleen lapsen edustajan palkkion maksamisen perusteista ja palkkion suuruudesta, korvattavista kuluista sekä menettelystä palkkion maksamisessa ja kulujen korvaamisessa (edustajanpalkkioasetus)

-

Asetus 4: VNa laskennallisen korvauksen perusteista ja maksatuksesta (korvausasetus)

-

Asetus 5: VNa kotoutumisen edistämisen valtakunnalliseen tietovarantoon tallennettavista tiedoista (tietoasetus)

Tietoasetuksen sisällön osalta toimintamalli jo tänäkin päivänä lienee melko samankaltainen.

Muut huomiot

-

Nuottanen Jaana
Kansalaisopistojen liitto KoL